

Anto Zirdum

POPIS POREZ I POBUNA DALMATA

Prvi popis stanovništva uveo je rimski imperator Oktavijan August, i bit će kako je s tim činom počela nova era, jer nekako se to poklapa i sa rođenjem Isusa iz Nazareta. Nekoliko godina je pučanstvu najvećeg imperija trebalo da shvati kako to ima najviše veze s porezom i fiskalnom disciplinom. A najbolje su to shvatili 759. godine od osnutka Rima. Je to je bila po svemu zla godina - Zemljotresi u južnoj Italiji razorili su nekoliko gradova. Proljeće je bilo sušno u većem dijelu Italije i Dalmacije. Kiša nije pala šezdeset i tri dana. Pred samu žetvu navališe obilne kiše i poplave koje su dotukle i ono malo mršavog žitnog klasja. Glad je prijetila Rimljanima te August poslao svoje opunomoćenike u Egipat i druge žitorodne dijelove carstva da otkupe veće količine žita. Državne rezerve već su bile na izmaku jer je i prethodna godina bila slaba. Luka Ostija bila je slaba, bez lukobrana tako da se i skupo plaćeno žito nije dalo lako istovariti kada je stigla zima. Bila je to doista zla godina jer se namnožilo pljačkaša, i nemiri su se mogli očekivati u samom Rimu svakog dana.

Tog ljeta Tiberiju su bili potrebni vojnici za njegov pohod na istočnu Germaniju. Poslao je pismo prokuratoru u Saloni Marku Valeriju Messalli da izvrši novačenje među Dalmatima, koji su po posljednjem mirovnom sporazumu s Oktavijanom bili u obvezi dati sedam stotina novaka. U isto vrijeme kada su novaci bili pod oružjem Messala je počeo skupljati porez. Poreznici su krenuli po cijeloj pokrajini. Nisu ubirali više nego je sam August odredio, ali je to bilo više nego što su dalmatinci mogli platiti, jer je i njih te godine pogodila suša. Kukali su kako je svijet siromašan i na rubu gladi. Poreznici su se tada poslužili svojim pravima i pokupili zdravu djecu u naseljima koja nisu mogla platiti kako bi ih prodali kao robove. Očevi neke od te djece bili su među novacima pa su se pobunili. Cijela kohorta novaka pobunila se i pobila svoje rimske zapovjednike. Messala je imao dvije legije na raspolaganju. Jedna je imala sjedište u Saloni, a druga u Naroni. Digao je vojsku i pošao na njih, ali Dalmati se podijeliše u manje skupine i povukoše prema zemlji Desidijata, njihovih susjeda koji su plaćali porez ali nisu imali obvezu davati novake, jer oni nikada nisu bili u ratu s Rimom. Uto je stigla kasna jesen te se sve nekako smirilo jer je na pragu bila zima, a zimi se ne ratuje.

U to vrijeme Dolabella se pripremao da prezimi u Iliriku kako bi ispitao uvjete putovanja zimi. Tiberije se nije vratio u Rim da se odmori od ratovanja. On naprosto nije volio biti u Rimu.

Oktavijan i Livija s nestrpljenjem očekuju da dobiju pravo i potpuno izvješće.

- Tiberije se ove zime nije vratio u Rim. Bojim se da prave vijesti nisu baš ružičaste. Njegov pohod na Germane ne da nije dao očekivani uspjeh, nego je proizveo kontrareakciju. Ujedinió je rascjepkana plemena koja vrebaju na Rajni i Dunavu – pokušala je Livija sumirati jednogodišnji učinak Tiberijeva vođenja vojske.

- Bojim se da iza tog njihova jedinstva ne stoji netko pametan, netko tko je odgojen u Rimu, na mome dvoru – zaključí imperatorski Oktavijan koji je imao sve informacije kao i Livija, ali i obvezu da razmišlja malo šire.

- Mislite da iza toga stoji Marobud kralj Markomana, Germana na Dunavu.

- Mislim da on stoji iza njihova jedinstva. On je već ujedinió svoje suplemenike a intenzivno radi na učvršćivanju saveza sa susjedima Naristima i

Kvadima. Sama ta težnja za ujedinjenjem širi se sporo, ali djelotvorno razbija našu strategiju *zavadi pa vladaj*.

- Poglavica Kvada Arminije iz slavnog roda Tudera, sada je u Marobudovoj sjenci. No, ako bi njega malo više pomogli financijski i diplomatski, njegove ambicije bi porasle...

- U pravu si. Moramo imati svoga igrača koji će u kritičnom momentu, zbog svoje ambicije odigrati potez za nas. Nego, kako stoje poslovi sa zemljovidima?

- Većina posla je obavljena. Još istražujemo unutrašnjost Ilirika. Dolabella je sada na teritoriju Desitijata kod onog Valensa što te je ranio. On treba uvjeriti staroga lisca da dozvoli našim kartografima da izvrše mjerenja na terenu – odgovori Livija.

- Nešto mi se štuca. Sve mi govori da me njih dvojica sada ogovaraju... Obojici sam im zagorčao život... No, mislim da sam ispravio sve nepravde prema Ciceronovim nasljednicima.

Dok su oni tako razgovarali stiže glasnik s pismom od Tiberija. Oktavijan pročita kratko pismo i zamisli se.

- Što piše? – upita Livija koja je morala znati sve što se događa u carstvu, a naročito kada je u pitanju njezin sin.

- Pozdravlja i mene i tebe i hvali se da je Mars njemu bio sklon, ali nije mnogim drugim legatima u Imperijumu. Misli da je moja genijalna zamisao o popisu pučanstva uskovitlala duhove koji su naslutili kamo vodi ta novotarija. No oni koji su sada shvatili čemu je to prethodilo bune se na sve strane. Raspituje se za ustanak u Palestini.

- Onaj što ga vodi neki Juda Galilejac?! To jest problem, ali da se riješiti.

- Ja imam puno povjerenje u Kvirinija koji sada ima 4 legije u Siriji. On je izvrsno proveo akciju popisa i mislim da će znati nametnuti porez po glavi. No, Tiberije ne piše kakva je situacija na Dunavu? Samo kaže da njegov pohod na sjever nije uspio, a Var^{*)} vrhovni zapovjednik nad provincijom Germanijom neće uspjeti umiriti divlje Germane naročito ako se oni udruže i zajednički nastupe. Kaže da se susreo s Marobudom kao Markomanskim kraljem i on mi upućuje srdačne pozdrave, ali se boji da se iza te srdačnosti krije germanska hladna racionalna prijetvornost...

- I ja se bojim da će nam zabit nož u leđa čim osjeti da može...

- Marobudus jest kod mene školu učio, ali neće valjda biti da je učenik pametniji od učitelja. Pravi učitelj ne prenosi đacima ona znanja koja oni mogu iskoristiti protiv učitelja...

- Što još poručuje?

- Tvrdi da su Desitijati prekršili mirovni sporazum jer su primili pobunjene Dalmate na svoj teritorij te traži da izdam carski ukaz o novoj mobilizaciji i kod Desitijata.

- Što ćeš učiniti?

- To će malo teže ići. Dalmate sam obvezao da daju jednu kohortu dragovoljaca za naše legije. Desitijatima sam uzeo samo nekoliko sinova uglednih prvaka. Valensov treći sin je naš legionar u Siriji.

^{*)} PUBLIJE KVINTILIJE VAR (oko 53.p.K do 9. Po. K) rimski političar i vojskovođa, vrhovni zapovjednik nad provincijom Germanijom od 17. g. pr. K. do 9. g. posl. K. poginuo u bici u Teutoburškoj šumi za vrijeme ustanka germanskih plemena koji je počeo 5. godine poslije Tiberijeve ekspedicije a završio 9. godine

- Mislim da je centurion od visokog povjerenja legata Kvirinija. I kako god uzmemo jedinu stvarnu rezervu za brzo formiranje jednog puka dobrih boraca pomoćne pješadije imamo sada kod Desitijata. Oni imaju dobro oružje i prilično su divlji tako da bi bili vrlo zahvalni u borbi protiv Germana – iskaza svoje viđenje Livija koja, iako žena, umješe vidjeti kompleksnost situacije.

- To je dobro. Za trostruko manju plaću imat ćemo dobre vojnike, a poslije dvadeset pet godina službe dobre rimske građane, jer onaj tko se bori za Rim i jeste pravi građanin. Ja bi odmah poslije toga novačio još jedan puk dječaka od petnaest ljeta te ih dao u razne legije na obuku. Za nekoliko godina to će biti vrsni legionari. Sutra ću upoznati Germanika sa situacijom i napisati zapovijed Valensu Varronisu i pismo Messalli^{*)} sa svim uputama.

- Pošaljite mu poruku prije nego padnu snjegovi. Tamo u Iliriku zime su oštre, a snjegovi znaju biti visoki da se glasnici danima ne mogu probiti u unutrašnjost. Moramo biti sigurni da je na vrijeme dobio poruku – na kraju zaključiti Livija.

Germanik se nije ni u snu nadao da će August, njegov djed i ujak, njega staviti na čelo vojske koju je Postum uvježbavao na Marsovom Polju.

- Slušaj Germaniče. Dobio sam poruku od tvoga strica Tiberija da mu šaljem nove legije. Postum uvježbava novake za četiri legije. Odlučio sam da ti na proljeće povedeš tri legije prema Dunavu – reče August i zastade, tek toliko da vidi mladićevu reakciju.

- Uzvišeni, svi očekuju da će Postum povesti tu vojsku – naprosto prosvjedova Germanik, jer je znao da je Postum kao jedini Augustov unuk predodređen da ga naslijedi, a nitko ne želi uvrijediti nekoga za koga se zna da će biti car.

- Svjetina i rulja zna činiti razne proste spekulacije, ali Cezar ne bi bio iznad njih da misli njihovom glavom – presiječe mladića vrhovni zapovjednik i nastavi s praktičnim uputama. – Jednu legiju ću ostaviti u Rimu i nju ću na Dunav prebaciti preko Salone, a ti ćeš s tri legije preko Akvileje, kopnenim putem na Dunav. Dalmati su se nešto pobunili pa mislim da bi Messali dobro došlo da ima još jednu legiju u prolazu.

Germanik je bio impresioniran kako August razmišlja.

- Uzvišeni, to je genijalna strateška odluka...

- Mladiću, i ti ćeš uskoro morati donositi strateške odluke. No, da bi to mogao činiti moraš biti dobro informiran. Mi sada trenutno imamo svoga čovjeka kod Valensa principesa Desitijata. To je Dolabella, čovjek koji točno zna što kada i kako treba učiniti. On crta mape i traži prolaze kroz zemlju Desitijata kako bi se unaprijedila trgovinska razmjena. Njemu ću ja poslati pismo za kralja Valensa, jer on će znati kako da mu ga uruči. Za nekoliko dana ćemo obznaniti da si ti zapovjednik nove vojske. Do tada se odmori i uživaj, jer kada postaneš legat, tvoj život će biti do srži prožet obvezama.

Ulomak iz neobjavljenog romana BELLUM BATONIANUM

^{*)} MARKO VALERIJE MESALA (Messalla) bio je *praepositus Illyrico* 6. godine poslije Krista.